

**PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH DLA
SZAFY ORGANOWEJ W KOŚCIELE P.W.
NAJŚWIĘTRZEGO SERCA PANA JEZUSA W
KOSZĘCINIE.**

OPR. MGR BOŻENA HALSKA
Koszęcin 2023

POZWOLENIE
NR CZ/70- /2023
C.NR. 5144. Z. 2023 DP
Z dn. 13.03.2023

Wojewódzki
Urząd Ochrony Zabytków
w Katowicach
Delegatura w Częstochowie
(2)

mgr Bożena Halska
KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
ul. Stara Droga 203-190 Mikołów
tel. 607 331 252

Uf

1. KARTA TYTUŁOWA

A. IDENTYFIKACJA OBIEKTU

- SZAFA ORGANOWA drewniana, polichromowana,
- Autor instrumentu Karl Spiegel,
- 1910
- Polska, woj. Śląskie, Koszęcin , ul Powstańców Śląskich 15, kościół parafialny p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa,
- Własność parafii rzymsko-katolickiej p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Koszęcinie

B. DANE DOTYCZĄCE DOKUMENTACJI KONSERWATORSKIEJ.

- Inwestor: parafia rzymsko-katolicka p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Koszęcinie
- Autorzy programów prac : , organmistrz Łukasz Kurpas – piszczałki prospektowe , mgr konserwator dzieł sztuki Bożena Halska - szafa organowa,
- Autorzy badań specjalistycznych: nie wykonywano
- Inspektorzy nadzoru: nie powoływano
- Rzeczoznawcy: nie powoływano

C. DANE DOTYCZĄCE DOKUMENTACJI

- Opisowa: 5 stron formatu A-4
- Fotograficzna: 5 fotografii barwnych

D. KRÓTKI OPISPRAC WSTĘPNYCH.

Wykonano pierwsze fotografie obiektu obrazujące jego obecny stan zachowania. Dokonano oględzin, oceniono stan zachowania tak poszczególnych części instrumentu jak i szafy organowej

Województwo
Urząd Ochrony Zabytków
w Katowicach
Delegatura w Chęstochowie
(2)

mgr Bożena Halska
KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
ul. Stara Droga 195-190 Mikołów
tel. 602 331 252

Up

2. DANE INWENTARYZACYJNE OBIEKTU (PRZED KONSERWACJĄ)

obiekt: SZAFA ORGANOWA drewniana, polichromowana,
autor: Karl Spiegel
czas powstania: 1910 r
własność: parafia rzymsko-katolicka p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Koszęcinie
Wymiary: 6 m x 4,7 m x 6,5 m,
Technika: drewno, mazerowane, lakierowane, detal polichromowany, nieliczne złączenia szlakmetalem na mikstion
Lokalizacja: Polska, woj. Śląskie, Koszęcin, ul powstańców Śląskich 15, kościół parafialny p.w. Najświętszego Serca Pana, obiekt czynny używany w trakcie mszy i nabożeństw

Opis formalno-stylistyczny obiektu (przed konserwacją).

Szafa organowa pochodząca z okresu budowy instrumentu. Usytuowana na chórze muzycznym w osi symetrii po przeciwnej stronie ołtarza głównego. Szafa w formie architektonicznej o cechach manieryzmu i neoromanizmu. Prospekt jednokondygnacyjny, z piszczałkami umieszczonymi w trzech osobnych kwaterach. Pomiędzy kwaterami 1 i 2 a także 2 i 3 w prospekcie umieszczono płyciny, z pełnopostaciowymi przedstawieniami Króla Dawida oraz Św. Cecylii. Po bokach szafy organowej specyficzne w formie uszaki płasko wycięte konturem z płaskiej deski pokryte zaprawą i polichromowane motywem nawiązującym do wici akantu. W górnej części na wici akantu widoczne postacie aniołów w pozycji siedzącej z półprofilu, podczas gry na trąbkach. Piszczałki organowe znajdują się w trzech osobnych polach piszczałkowych (środkowej gdzie piszczałki umieszczone są w jednym rzędzie, oraz po bokach, gdzie piszczałki wystają przed lico szafy, zbiegając się do środka pod kątem prostym. Pola piszczałkowe zamykają od góry podobne w formie do uszaków (płasko wycinane pokryte polichromią z motywem akantu) ornamenty.

Wojewódzki
Urząd Ochrony Zabytków
w Katowicach
Delegatura w Częstochowie
(3)

mgr Beata Małska
KONSERWATOR SZTUKI
ul. Stara Droga 28 43-190 Mikołów
tel. 697 331 252

U/6

Organy posiadają zwieńczenie także w stylistyce i technice wykonania uszaków z polichromowaną dekoracją nawiązującą do wici akantu. Elementem zwieńczenia są także płaskie dekoracje (forma wyciętych z deski konturów) w postaci pełnopostaciowych przedstawień aniołów, umieszczonych na prostych postumentach o formie architektonicznej z wolutami symetrycznie po obu stronach. anioły oburącz trzymają białe szarfy z inskrypcjami.

Prospekt posiada ponadto dekorację malarską w postaci bordiury o ciągłym, regularnym ornamentcie, która przebiega przez całą długość szafy tj. zarówno pod kwaterami z pisaćkami jak i pod obrazami z przedstawieniami świętych, a także złożone pasy (między polami pisaćkowymi oraz obrazami) z malowaną dekoracją w postaci festonów oraz zwisów i silnie stylizowanych, budzących skojarzenia z ornamentami kandelabrowymi motywów roślinnych

Boki szafy organowej proste w formie, z symetrycznymi podziałami filunkowymi.

Przedstawienia Św. Cecylii i Króla Dawida są szczególnie istotnym, z punktu widzenia estetycznego elementem dekoracyjnym szafy organowej. Oba obrazy mają kompozycję jednoplanową i opracowane zostały w nieregularnych planach przypominających łuk podkowiasty. Św. Cecylia przedstawiona jest w pozycji siedzącej przy instrumencie znajdującym się po lewej stronie, zwrócona ku niemu podczas gry.

Przedstawiona w półprofilu, ubrana w długą jasną suknię w odcieniach błękitu i seledynu z rękawami w kolorze jasnej czerwieni. Spod szat wystaje but Świętej. Włosy przysłonięte białą chustą, wokół głowy. Z prawej strony kompozycji znajdują się rosnące lilie (symbol czystości). U dołu kompozycji trawa z zaznaczonymi elementami drobnej roślinności. Tło obrazu złote, co w ikonografii chrześcijańskiej nawiązuje do świętości.

Król Dawid przedstawiony w pozycji półstojącej z prawą nogą wspierającą się na szerokim stopniu. Postać gra na hafie. Lewą ręką trzyma instrument prawą, podniesioną uderza w struny. Król przedstawiony w obszernych szatach w kolorze białym (szata oraz czerwonym (płaszcz) z bogatą złotą ornamentyką. Postać przedstawiona z długimi, siwymi włosami oraz długą siwą brodą, w koronie na głowie. Wokół głowy prosty nimb. Tło obrazu złote.

3. STAN ZACHOWANIA OBIEKTU

Ogólny stan zachowania obiektu można opisać jako zły. Obiekt od dawna nie był objęty pracami konserwatorskimi Pierwszym rzucającym się w oczy faktem jest bardzo zły stan techniczny drewna - drewno zaatakowane przez owadzie szkodniki drewna. Cała powierzchnia szafy usiana jest otworami wylotowymi wykonanymi przez drewnojady.

Przedstawienia aniołów ze zwieńczenia szafy organowej przez wzgląd na bardzo zły stan zachowania zostały zdemontowane i złożone w pomieszczeniach gospodarczych probostwa.

Złocenia przetarte, brudne.

Warstwa malarska na całości szafy pokryta lakierem, który „oślepl”, stąd miejscami widoczne białe smugi i plamy.

Warstwa polichromii pokryta mocno pociemniałym werniksem.

Szczególnie w partii ornamentów roślinnych pociemniały werniks znacznie utrudnia odbiór założenia kompozycyjnego polichromii.

Na prospekcie widoczne są także uszkodzenia mechaniczne

Ogólny stan zachowania jest zły.

Wojewódzki
Urząd Ochrony Zabytków
w Katowicach
Delegatura w Częstochowie
(2)

mgr Bożena Halska
KONSERWATOR Sztuki
ul. Stara Droga 20/43-190 Mikołów
tel. 607 331 252

Up

4. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Propozycja przeprowadzenia pełnej konserwacji technicznej i estetycznej. Przewidziane zabiegi obejmą:

1. Sporządzenie dokumentacji opisowej i fotograficznej ukazującej stan obiektu przed, w trakcie i po konserwacji.
2. Rozpoznanie stratygraficzne.
3. Odczyszczenie obiektu z luźnych nawarstwień. Demontaż uszaków, płycin z przedstawieniami Św. Cecylii i Króla Dawida, ornamentów ze zwieńczenia oraz wszystkich demontowalnych części szafy. i przewiezienie ich do pracowni .
4. Zdjęcie warstw oślepiętego lakieru i starych bejc za pomocą rozpuszczalników organicznych (aceton, alkohol, lacknafta terpentyna)
5. Dezynsekcja drewna przy użyciu Xirenu firmy Kremmer.
6. Impregnacja obiektu Palaroidem B72 rozpuszczonym w toluenie. Wszystkie elementy rozbieralne np. filunki, płyciny ornamenty powinny być impregnowane poprzez zanurzenie. Inne, niedemontowalne fragmenty szafy należy zaimpregnować parokrotnie przez powlekanie za pomocą pędzli.
7. Zdjęcie pociemniałego werniksu (przed przystąpieniem do prac wykonać próby preparatów chemicznych np. aceton , terpentyna benzyna lakowa) i ocena wierzchniej warstwy polichromii zdobiących prospekt, w razie, gdyby nie była ona oryginalna proponuje się mechaniczne usunięcie przemałówek, celem odsłonięcia polichromii oryginalnej. W razie trudności możliwe ostrożne użycie chemicznego preparatu do zmiękczenia powłok olejnych np. Scansol stopowanego terpentyną.
8. Kitowanie ubytków w drewnie (otwory po owadach szkodnikach drewna) kitem do drewna oraz ewentualne uzupełnianie brakującej formy rzeźbiarskiej.
9. Uzupełnienie zaprawy kredowo-klejowej na ornamentach i płycinach z malowidłami .

Wojewódzki
Urząd Ochrony Zabytków
w Katowicach
Delegatura w Częstochowie
(2)

mgr Bożena Halska
KONSERWATOR Sztuki
ul. Stara Droga 43-190 Mikołów
tel. 607 331 252

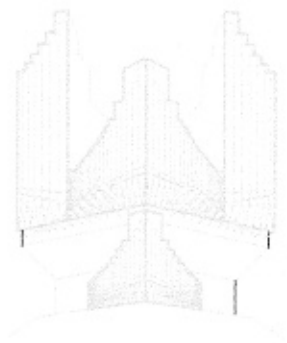
46

10. Punktowanie i rekonstrukcja odsłoniętej bądź zastanej na ornamentach, uszakach i płycinach z przedstawieniami Świętych i aniołów warstwy malarskiej przy użyciu farb olejno-żywicznych.
11. Konserwacja i rekonstrukcja złocień w technice olejnej – na mikstion szlakmetalem i zabezpieczenie złocień szelakiem.
12. Wykonanie albo uzupełnienie delikatnego mazerunku na strukturach drewnianych szafy organowej.
13. Werniksowanie całości obiektu.

Z uwagi na zły stan zachowania podłogi na chórze w trakcie prac planowana jest wymiana desek podłogowych na nowe, z drewna iglastego w formacie identycznym do obecnie pokrywających podłogę.

Wojewódzki
Urząd Ochrony Zabytków
w Katowicach
Delegatura w Częstochowie
(2)

mgr Beata Halska
KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
ul. Stara Droga 190-199 Mikołów
tel. 607 331 252

Mikołów 2023-02-22

**Program prac organmistrzowskich związanych remontem i rekonstrukcją prospektu
w kościele pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Koszęcinie**

- Demontaż wszystkich podzespołów instrumentu (piszczałek, traktury, systemu powietrznego, wiatrownic i konstrukcji) oraz ich zabezpieczenie
- Rekonstrukcja piszczałek prospektowych z 75% stopu cyny
- Rekonstrukcja piszczalników i grzebieni piszczałek prospektowych

Łukasz Kurpas

Wojewódzki
Urząd Ochrony Zabytków
w Katowicach
Delegatura w Częstochowie
(2)

Uy

5. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA.

FOTOGRAFIA NR 1

Prospekt organowy z kościoła p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa
w Koszęcinie

Stan przed konserwacją

Wyk mgr Bożena Halska

styczeń 2023

Wojewódzki
Urząd Ochrony Zabytków
w Katowicach
Delegatura w Częstochowie
(2)

mgr Bożena Halska
KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
ul. Stara Droga 180-190 Mikołów
tel. 607 331 252

26

Wojewódzki
Urząd Ochrony Zabytków
w Katowicach
Delegatura w Częstochowie
(3)

FOTOGRAFIA NR 2

Prospekt organowy z kościoła p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa
w Koszęcinie

Płycina z przedstawieniem Króla Dawida

Stan przed konserwacją

Wyk mgr Bożena Halska

styczeń 2023

mgr Bożena Halska
KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
ul. Stara Dąbowa 43-190 Mikołów
tel. 507 331 252

44

Wojewódzki
Urząd Ochrony Zabytków
w Katowicach
Delegatura w Częstochowie
(2)

FOTOGRAFIA NR 3

Prospekt organowy z kościoła p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa
w Koszęcinie

Płycina z przedstawieniem Św. Cecylii

Stan przed konserwacją

Wyk mgr Bożena Halska

styczeń 2023

mgr Bożena Halska
KONSERWATOR DZIEŁ Sztuki
ul. Stara Droga 28 43-191 Koszęcin
tel. 607 331 253

46

Wojewódzki
Urząd Ochrony Zabytków
w Katowicach
Delegatura w Częstochowie
(2)

FOTOGRAFIA NR 4

Prospekt organowy z kościoła p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa
w Koszęcinie

Zwieńczenie

Stan przed konserwacją

Wyk mgr Bożena Halska

styczeń 2023

16

mgr Bożena Halska
KONSERWATOR ZIEL SZTUK
ul. Stara Droga 2, 41-900 Mikołów
tel. 607 31 252

Wojewódzki
Urząd Ochrony Zabytków
w Katowicach
Delegatura w Częstochowie
(2)

FOTOGRAFIA NR 5

Prospekt organowy z kościoła p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa
w Koszęcinie

Pole piszczałkowe

Stan przed konserwacją

Wyk mgr Bożena Halska

styczeń 2023

mgr Bożena Halska
KONSERWACJA I OCHRONA ZDZIEŁ SZTUKI
ul. Siara Droga 28-43-190 Mikotów
tel. 607 331 252

46

FOTOGRAFIA NR 6

Prospekt organowy z kościoła p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa
w Koszęcinie

Uszak oraz bok szafy organowej

Stan przed konserwacją

Wyk mgr Bożena Halska

styczeń 2023

Wojewódzki
Urząd Ochrony Zabytków
w Katowicach
Delegatura w Częstochowie
(2)

mgr Bożena Halska
KONSERWACJA DZIEŁ SZTUKI
ul. Stara Droga 13-190 Mikołów
tel. 77 331 252

48

FOTOGRAFIA NR 7

Prospekt organowy z kościoła p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa
w Koszęcinie

Aniołze zwieńczenia zdemontowany z powodu złego stanu
zachowania

Stan przed konserwacją
Wyk mgr Bożena Halska

styczeń 2023

Wojewódzki
Urząd Ochrony Zabytków
w Katowicach
Delegatura w Częstochowie
(2)

46

mgr Bożena Halska
CENTRUM SZTUKI
ul. ... 43-190 Mikołów
... 7 331 252

Wojewódzki
Urząd Ochrony Zabytków
w Katowicach
Delegatura w Częstochowie
(2)

FOTOGRAFIA NR 8

Prospekt organowy z kościoła p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa
w Koszęcinie

Anioł ze zwieńczenia zdemontowany z powodu złego stanu
zachowania, detal , podstawa z wolutami

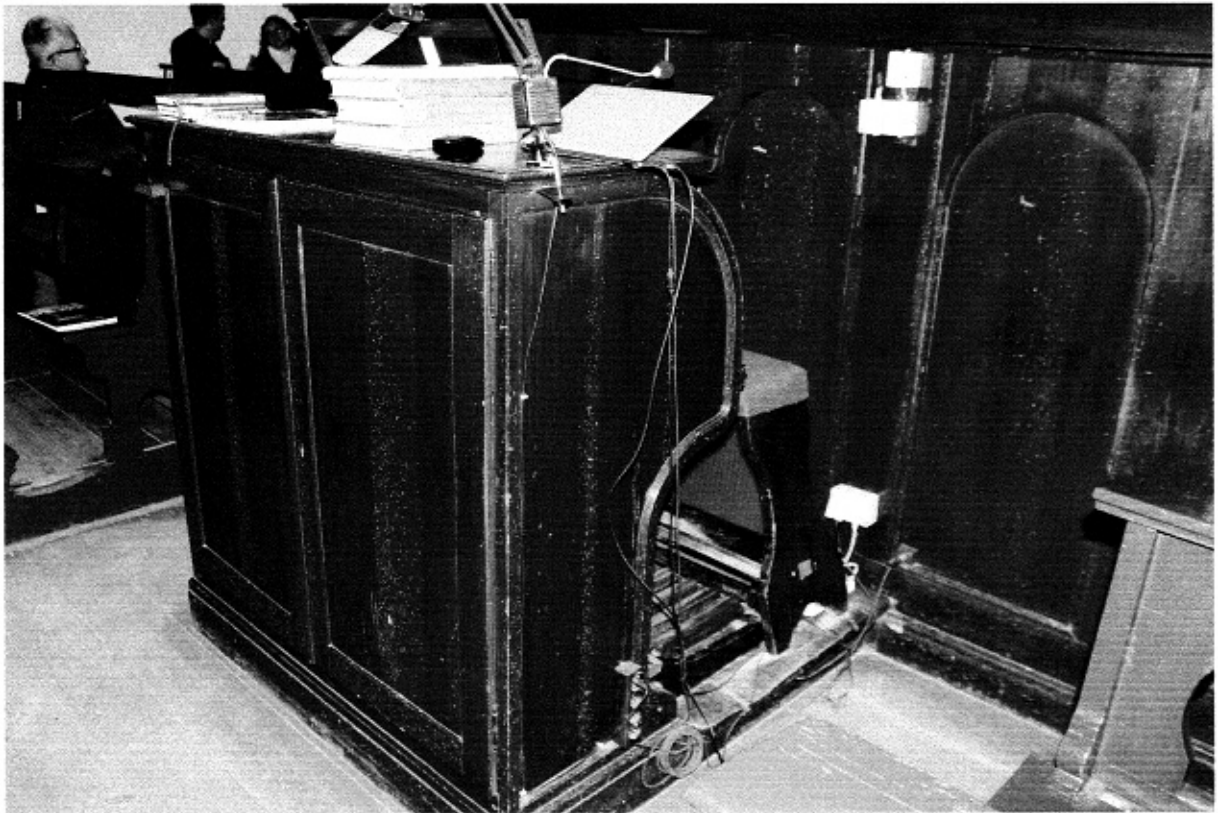
Stan przed konserwacją

Wyk mgr Bożena Halska

styczeń 2023

46

mgr Bożena Halska
KONSERWATOR DZIEŁ Sztuki
ul. Stara Duda 43-190 Miasteczko Śląskie
tel. 71 331 252

FOTOGRAFIA NR 9

Prospekt organowy z kościoła p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa
w Koszęcinie

Stół do gry

Stan przed konserwacją

Wyk mgr Bożena Halska

styczeń 2023

Wojewodski
Urząd Ochrony Zabytków
w Katowicach
Delegatura w Częstochowie
(3)

KONSERWACJA
ul. Stara 100
tel. 0 71 337 252

Halska
SZTUKI
Mikołów

44